

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG • цена 5 лв. • НОЕМВРИ 2012

NATIONAL GEOGRAPHIC

БЪЛГАРИЯ

КУБА СЕ ПРОМЕНЯ

*Време на реформи,
хумор и скептицизъм*

Загадъчните
алиани

Викинзи и
индианци

Посланието
на дюните

Гепарди
на ръба

Това е откъс от списанието.

**Цялото списание може да намерите в
Библио.бг**

www.biblio.bg

СТАТИИ

34 Новото днес на Куба

Хората реагират на реформите с вълнение, черен хумор и голяма доза скептицизъм.

Текст: Синтия Горни
Снимки: Паоло Пелегрин

66 Викинзи и индианци

Странни влакна прежда помагат да се разкрие изгубен откъс от историята на Новия свят.

Текст: Хедър Прингъл
Снимки: Дейвид Ковънтри

80 Полет над гюните

Фотографът Джордж Стайнмец лети с парапланер над пустини, насочван от гюните.

Текст и снимки:
Джордж Стайнмец

96 Гепарди на ръба

Те са потайни и с деликатна конструкция. Не могат да реват. Но тази застрашена котка е добра в оцеляването.

Текст: Роф Смит
Снимки: Франс Лантинг

РУБРИКИ

Писма

ОБРАЗИ

Вашата снимка

ГЛОБУС

- Чудното гърво моринга
- ДНК тест чрез пиявици
- Да ти се смръзне мозъкът
- Прически за отвъдното
- Загадъчно скално изкуство
- Прозевки от любов
- Минимемориали
- Прескок във времето
- Саблезъби находки

От редактора

ПОСОКИ

Загадъчните алуани

Съхранили се през вековете, днес в България те са около 50 000 гуши.

www.nationalgeographic.bg
Репро

КОРИЦА

Гуинес, Куба, 2011 г.
Празнично честване на 4 декември на Деня на санта Барбара – християнска светица, сляла се с образа на божеството Чанго от синкретичната религия сантерия.
Снимка: Паоло Пелегрин

На алианския празник Хъррелез жените, облечени в традиционни за общността носии и събрани в кръг, извършват ритуални наричания чрез старинни песни, по време на които от специално котле се вадят „нишани“.

Загадъчните алиани

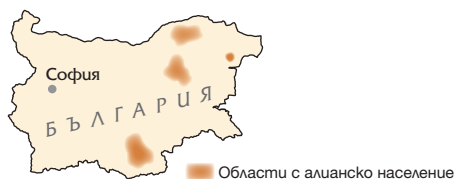
В търсене на човешкото съвършенство чрез *семах*, *нефес* и лична връзка с Абсолюта

Текст: Мария Бончева

Снимки: Александър Мирчев

Глобализацията се свят все по-трудно се изненадва от непознати култури и верски малцинства. Не са много обаче българите, които знаят за съществуването на алианите – затворена религиозна общност, чиито предци били разпръснати преди векове по земите на днешна България, Турция, Македония, Албания, Босна и из Близкия изток. У нас ги има от поне 500 години. Днес в България живеят около 50 000 души, които се самоопределят като алиани – главно в районите на Лудогорието и Източните Родопи. Непризнаването на религията им за официална е основната причина за тяхната затвореност – а тя наистина ги отличава. Макар да се числят към изповядващите мюсюлманство, алианите практикуват самобитна съвкупност от мистичен суфизъм, характерни за шиитския ислям разбирания и езически ритуали, запазили се от времето на тюркменския шаманизъм. Наред с другото религията им е една от най-толерантните по света.

„Нашите тюркски предци почитали духовете на водата, камъка, дърветата и вятъра. Прекланяли се пред слънцето, луната и звездите като проявления на Бог. Духовните им водачи били шамани“ – обяснява Мухарем Алиосман от село Звиница, ръ-

*След половин век под
властта на Фидел
кубинците живеят с
тревожно предусещане
за нови възможности.
Този път обаче не
очаквайте революция.*

НОВОТО ДНЕС НА КУБА

Прозорец отразява образа на Фидел Кастро в работнически квартал на Хавана.

Текст: Синтия Горни

Снимки: Паоло Пелегрин

” **Н**ека ти покажа къде я крием“ – каза Едуардо.

Не е добра идея – отговорих. Някой може да забележи чужденката.

„Не, измисли съм го – настоя той. – Няма да слизаш от колата. Ще карам бавно, но не толкова бавно, че да привлече вниманието. Ще ти кажа кога да погледнеш. Бъди дискретна.“

Беше заел от един приятел *макина*, което означава „машина“, но е също и кубинската дума за вездесъщите стари американски коли. Тази беше плимут от 1956 г. и много внимателно затворих вратата откъм мястото до шофьора – от уважение към преклонната възраст на *макината*. Движихме се покрай брега на известно разстояние от Хава на – към крайбрежно градче, където Едуардо и още девет мъже бяха платили на някакъв човек тайно да им построи лодка, която да е достатъчно здрава да ги измъкне от Куба всичките наведнъж.

„Ето там“ – каза Едуардо и забави плимута. От вътрешната страна на улицата, между две сгради с лющеща се боя, имаше тясна алея, която свършваше в постройка без прозорци. „Ще трябва да я изнесем и да я прекараме по алеята. После по главната улица до следващата пресечка – към чакълена пътека ей там, която води към водата. Ще чакаме да мине полунощ. Само че навътре патрулират хеликоптери на военноморските сили.“

Втренчи се в огледалото за обратно виждане. Едуардо е светлокож 35-годишен кубинец с къса кафява коса и телосложение

на борец. През месеците след първата ни среща миналата зима – той е бивш строителен работник, но през онзи ден караше взет назаем корейски седан и се опитваше да припечели нещо като таксиджия на черно – стигнахме до там да си повишаваме глас (без лоши чувства) и да се прекъсваме, докато обикаляхме провинция Ла Абана и се препирахме за Новата Променяща се Куба. Той твърдеше, че няма такова нещо. Аз казвах, че хората са убедени, че има. Позовавах се множество репортажи, които бях чел – със заглавия „Промени в Куба след Фидел“ и „Новият кураж на Куба“. Едуардо отчаяно вдигаше очи към небето. Цитирах му прехвалените нови правила, които отваряха контролираната икономика на социалистическа Куба – законите, които позволяваха на хората открито да купуват и продават къщи и коли, да вземат банкови заеми и законно да работят за себе си в различни малки бизнеси (вместо да са длъжни да работят за държавата).

Никакъв успех – само още отчаяни погледи. „Всичко се прави за благо на ония“ – каза ми веднъж Едуардо и се потупа по рамото – дискретния кубински жест за човек с военна власт и политически връзки на най-високо ниво.

Ами това, че преди четири години Фидел се отказа завинаги от президентството и официално остави поста на върховен главнокомандуващ на своя по-гъвкав и практичен по-малък брат Раул?

^и ВИКИНГИ ИНДИАНЦИ

лице в лице

*Тънки нишки водят канадска
археоложка към забравена глава
от историята на Новия свят*

ТЕКСТ: ХЕДЪР ПРИНГЪЛ

СНИМКИ: ДЕЙВИД КОВЪНТРИ

Нови данни показват, че древните американци, изваяли тази свирена маска, може да са поддържали приятелски връзки с викински изследователи.

ВСИЧКИ ПРЕДМЕТИ СА ОТ КОЛЕКЦИЯТА НА КАНАДСКИЯ МУЗЕЙ НА ЦИВИЛИЗАЦИЯТА

ИМАЛО НЕЩО СБЪРКАНО В СТРАННИТЕ НИШКИ.

Патриша Съдърленд веднага разбра какво: необичайната им мъхнатост, толкова мека при допир.

Нишките от връв произхождали от изоставено селище в северния край на канадския остров Бафин, далеч отвъд Северния полярен кръг и на север от Хъдсъновия залив. Преди около 700 години местни ловци се топлели тук с лампи с тюленова мас. През 80-те години на XX в. един католически мисионер също се чудил на меките нишки, след като правил разкопки на същите развалини. Изработени от късите косъмчета, отскубнати от кожата на полярен заек, вървите въобще не приличали на жилите, от които полярните ловци усукват те-

тивите си. Как са се появили тук? Отговорът убягвал на католическия свещеник, затова той опаковал нишките заедно с другите артефакти и ги изпратил на Канадския музей на цивилизацията в Гатино, Квебек.

Минали години. Един ден през 1999 г. Съдърленд, полярен археолог към музея, разгледала нишките под микроскоп и установила, че някой е усукал късите косъмчета в мека прежда. Само че праисторическите обитатели на остров Бафин не били нито предачи, нито тъкачи, ами съшивали дрехите си от животински кожи. Тогава откъде се е взела преждата? Съдърленд веднага се обадила на колега в Дания. Няколко седмици по-късно специалист по викинг-

ДАЩ Е ЛУТ ▪ ИРАН Ален Арну пилотира моторизирания си параланер в капризните ветрове над една огромна дюна в дивата пустош на обширната иранска пустиня Лут. Французинът Арну, шампион по летене, помогна на фотографа Джордж Стайнмец при повече от 12 въздушни експедиции, за да документира променливата красота на пустините в света.

ЕДИН ФОТОГРАФ ПРЕЛИТА НАД
НАЙ-СУРОВИТЕ ПУСТИНИ НА ПЛАНЕТАТА,
ВОДЕН ОТ МИГРИРАЩИТЕ ПЯСЪЦИ

Полеет над дюните

ТЕКСТ И СНИМКИ:
ДЖОРДЖ СТАЙНМЕЦ

Получих първия си урок по физика на пясъчните дюни през 1998 г., по време на експедиция до Сахара. За да направя въздушни снимки

в тази отдалечена част на света, се научих да летя с моторизиран парапланер – един от най-леките и бавни летателни апарати в света. Той тежи малко под 45 кг, най-високата му скорост във въздуха е около 50 км/ч. И няма колела.

Усвоих нови умения, за да летя (и да се приземявам) с парапланера. Но имаше едно, което не знаех, че ще ми е нужно, за да оцелея в Сахара – да разчитам пясъчните дюни. Трябваше да се науча да предугаждам невидимите въздушни потоци, които оформяха дюните. Ако не внимавах, можеше да попадна в турбуленция, дори и във фатален низходящ въздушен поток.

Сахара е осеяна с безкрайни редици от дюни, наречени *бархани*. Думата означава „дюна с форма на полумесец“. Заинтригувах ме, докато четях една книга на Ралф Багнолд, офицер от британската армия, пионер на моторизираното пътуване през либийската пустиня. Багнолд описваше барханите като живи създания – те се движат, размножават се, запазват структурата си и се адаптират към околната среда. Помислих си, че ще бъде интересно да ги заснема от въздуха.

Но първо трябваше да се добера до дюните. Стигнах до региона с французина Ален Арну – шампион по моторен парапланиеризъм. Достигането до барханите ни отне четири дни с джипове 4x4, отправяйки се далеч на север от Нджамена, столицата на Чад. Пясъкът, от който са съставени дю-

Скрита камера е уловила мимолетната поява на азиатски гепард. Едва няколко десетки от тях оцеляват в един отдалечен край на Иран. По целия свят броят на гепардите е намалял от около 100 000 през 1900 г. до по-малко от 10 000 днес.

A large leopard is walking across a rocky, mountainous landscape. The leopard's body is covered in dark spots and stripes, and its tail is long and bushy. The background consists of rugged, brown mountains under a clear sky. The overall scene is a natural, wild environment.

ГЕПАРДИ НА РЪБА

Най-уязвимите големи котки
– гепардите – са и сред
най-умелите в оцеляването

Текст: Роф Смит

Снимки: Франс Лантинг

Тъпката тръпне в очакване. Пръстите стискат биноклите. Цели 11 покрити сафари буса, пълни с туристи и „настръхнали“ от дълги обективи, са се скупчили в Националния парк „Серенгети“ в Танзания. През последния половин час една майка гепард, кръстена Ета, седеше в сянката с четирите си малки, държейки под око стадо томсънови газели. Но сега се е изправила и се движи, присламчвайки се към стадото с престорено равнодушие, което не би заблудило никого.

Внезапно газелите се подплашват и Ета рязко спринтира. Елегантната котка е твърде бърза и образът ѝ се размазва пред погледа като изстрелян куршум. Драмата приключва за секунди в облак прах и със задушаваша хватка за една злочеста млада газела. Ета завлича трупа при малките си. След броени секунди сафари бусовете пристигат възможно най-близо до котките, а шофьорите криволичат, за да осигурят на клиентите си най-добрия ъгъл за фотографияне.

Гепардите заемат особено място в човешкото въображение. Те са колкото медийни звезди, толкова и обитатели на дивата природа, любимци на кинаджиите и рекламните специалисти по света. Цялата тази поп култура може да създаде впечатлението, че гепардите са на толкова сигурно място в природата, както и във въображението ни. Но не са. Всъщност те са най-уязвимите го-

Роф Смит писа за диамантеното корабкрушение през октомври 2009 г. Франс Лантинг е документирал диви животни от Амазония до Антарктида.

леми котки на земята, изненадващо редки, а стават и все по-редки. Преди няколко века гепардите бродели от индийския субконтинент до бреговете на Червено море и из голямата част от Африка. Днес азиатският гепард – елегантният подвид, който някога красял царските дворци в Индия, Персия и Арабия, вече е почти изчезнал. В Африка броят на гепардите намалал с над 90% през XX в., тъй като стопаните на обработваема земя и стада прогонвали котките от местобитанията им, ловците ги отстрелвали заради спорта, а браконьерите залавяли малки заради доходната търговия с екзотични

**Библио.бг - платформа за електронни
книги и списания**

Чети каквото обичаш!

www.biblio.bg

